

7 Základní umělecké vzdělávání

Základní umělecké vzdělávání (dále ZUV) je zakotveno v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), který dále upravuje Vyhláška ministerstva školství č. 71/2005 Sb., o základním uměleckém vzdělávání. Probíhá v základních uměleckých školách (dále ZUŠ), jejichž síť i způsob fungování jsou i v mezinárodním měřítku výjimečné a respektované. ZUŠ mohou poskytovat výuku až ve čtyřech uměleckých oborech – hudebním (dále HO), výtvarném (dále VO), tanečním (dále TO) a literárně-dramatickém (dále LDO), přičemž zřízení jednotlivých oborů závisí na možnostech a podmínkách dané školy. Ve výtvarném, tanečním a literárně-dramatickém oboru dominuje kolektivní forma výuky, v hudebním oboru je uplatňována výuka individuální a skupinovou formou, která je během studia doplněna kolektivní výukou hudebně teoretických předmětů a výukou skupinové instrumentální hry nebo sborového zpěvu.

Posláním základních uměleckých škol je vzdělávání a rozvoj nadaných žáků, včetně eventuální přípravy na jejich budoucí umělecký život profesní. Přestože ZUŠ neposkytují stupeň vzdělání, představují důležité východisko pro další vzdělávání absolventů v konzervatořích a ve středních, vyšších odborných a vysokých školách uměleckého nebo pedagogického směru, kde je třeba prokázat výraznější talent a specifické dovednosti s ním spojené.

Umělecké vzdělávání má v našem prostředí dlouhou tradici, jeho počátky se datují již od 17. století, zákonně bylo poprvé zakotveno císařskou vyhláškou č. 309 říšského zákona z roku 1850. Od dvacátých let minulého století se postupně rozrůstala síť hudebních škol, z níž po druhé světové válce vznikly základní hudební školy, v roce 1960 přejmenované na lidové školy umění, které od devadesátých let poskytují vzdělávání v uvedených uměleckých oborech jako základní umělecké školy.

Ačkoliv síť ZUŠ pokrývá všechny regiony České republiky, její vznik a současný charakter je poznamenán konkrétními podmínkami i demografickým vývojem. Optimalizací míst poskytovaného vzdělávání se jednotlivé školy snaží reagovat na trvalý růst zájmu, umožnit přístup k uměleckému vzdělávání i v lokalitách s nižší dopravní dostupností a zároveň vyjít vstříc proměně zájmu o konkrétní umělecké obory, včetně nově zaváděných (mj. designová tvorba, filmová animace, hra na elektronické klávesové nástroje).

Některé ZUŠ jsou zcela specificky profilované, s tradičním zaměřením např. na sborový zpěv (Bonii Pueri Hradec Králové, Bonifantes Pardubice), na orchestrální hru, na taneční nebo hudební folklór. Je tomu tak především ve velkých aglomeracích, kde jsou dostatečné možnosti pro větší a kvalitně vybavená tělesa. V tomto ohledu ZUŠ často zachovávají tradiční kulturní hodnoty v daných lokalitách po desetiletí rozvíjené.

Základní umělecké školy se sdružují v Asociaci základních uměleckých škol (dále AZUŠ), která vznikla v roce 1999. Z celkového počtu 498 ZUŠ jich AZUŠ zastupuje téměř 70 %, je tak největší školskou asociací v České republice, s členstvím v Unii školských organizací (CZESHA).

Školní rok 2019/2020 byl pro oblast základního uměleckého vzdělávání náročný s ohledem na zásadní změny v organizaci vzdělávacího procesu v době po vyhlášení zákazu fyzické přítomnosti žáků ve školách od 11. března 2020. V souvislosti s opatřeními vlády České republiky vznikla zcela výjimečná situace, na kterou vedení všech ZUŠ muselo adekvátně reagovat. Naprostá většina ZUŠ vzdělávání na dálku zvládla a vyrovnala se i s návratem do běžného režimu a řádného uzavření školního roku 2019/2020.

Ze stejných příčin byla ve školním roce 2019/2020 redukována také inspekční činnost ČŠI v základních uměleckých školách. Komplexní inspekční činnost se uskutečnila pouze v 59 ZUŠ. V době po vyhlášení zákazu fyzické přítomnosti žáků ve školách nebylo možné inspekční návštěvy na školách dále realizovat, z toho důvodu ČŠI orientovala svou pozornost na monitoring distančního vzdělávání v ZUŠ jednak využitím veřejných zdrojů, jednak pomocí cílených kontaktů s řediteli ZUŠ. Všemi regionálními inspektoráty ČŠI byla rovněž vyřizována běžná agenda související s činností ZUŠ.

Výuka ve všech ročnících i stupních ZUŠ byla realizována podle školních vzdělávacích programů (dále ŠVP) vycházejících z Rámcového vzdělávacího programu pro základní umělecké vzdělávání. Všechny ZUŠ, obdobně jako školy ostatních typů, tak mají rozsáhlou autonomii, umožňující mj. jejich vlastní profilaci a variabilitu při organizaci vzdělávání, které poskytují.

Školní vzdělávací programy prošly v průběhu osmi let na mnohých ZUŠ aktualizacemi, s ohledem na zájem a potřeby žáků, zkušenosti pedagogů a měnící se potřeby společnosti. Jako jediný druh ze všech škol vzdělávací soustavy vzdělává ZUŠ žáky velkého věkového rozpětí, od předškolního věku až po dospělé. Organizačně jsou žáci podle věku členěni do jednotlivých fází studia, kterými jsou: přípravné studium, základní studium I. stupně, přípravné studium ke vzdělávání v základním studiu II. stupně, základní studium II. stupně a studium pro dospělé. Jako modifikace pro nadané a mimořádně nadané žáky je k dispozici navíc studium s rozšířeným počtem vyučovacích hodin. Do obou stupňů základního studia jsou žáci přijímáni na základě úspěšně vykonané talentové zkoušky.